O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIKNI SAQLASH VAZIRLIGI

QORAQALPOG‘ISTON TIBBIYOT INSTITUTI

Ro‘yxatga olindi
№ BD.24/3-7/2-04

2024 y." 12 " 08

"TASDIQLAYMAN"
Qoraqalpog‘iston tibbiyot instituti rektori

O.A.Ataniyazova

2024 yil " 12 " 08

LOTIN TILI VA TIBBIY TERMINOLOGIYA FANINING MODUL DASTURI

Bilim sohasi:	900000	Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy ta’minot
Ta’lim sohasi:	910000	Sog‘liqni saqlash
Ta’lim yo‘nalishlari:	60910200	Davolash ishi
	60910300	Pediatriya
	60910400	Tibbiy profilaktika

Nukus 2024

	Modul kodi	O'quv yili 2024-2025	Semestr 1-2	ECTS - Kreditlar 2	
	Modul turi Majburiy	**Ta'lim tili** Qoraqalpoq, o'zbek va rus tillarida		**Haftadagi dars soatlari** 2	
1.	**Modul nomi**		**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Lotin tili va tibbiy terminologiya		60	60	120

2. **I. Modulning mazmuni**

Modulni o'qitishdan maqsad – talabalarda ta'lim tarbiya, qonun va qoidalardan hamda didaktik tamoyillaridan kelib chiqib, Davolash ishi (Kasbiy talim (davolash ishi), Pediatriya, Tibbiy profilaktika, Stomatologiya) fakulteti talabalarining Lotin tili va tibbiy terminologiya modulining asosini o'zlashtirishga, shuningdek bu bilimlarni amaliyotda qo'llash, shakllantirishga va talabalarga tibbiy atamalarni lotin va yunon dubletlarini o'rganish yo'li bilan yo'naltirilgan o'z kasbiy mahoratlarini kengaytirish va rivojlantirish, ularning kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishlarida kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish.

Modulning vazifasi – talabalarning ko'nikma va malakalarini o'zlashtirgan holda kasbiy ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi;
-talabalarning mazkur yo'nalishdagi bilimlarini xalqaro standartlarga muvofiq ravishda egallashini ta'minlash;
-bakalavriyat talabalarini to'g'ri talaffuz qilishga o'rgatish;
-grammatik formalarni tushunish va atamalarning ma'nosini bilish;
-mustaqil ravishda lug'atsiz yoki lug'at bilan anotomik, klinik va farmatsevtik atamalarni tarjima qila olish va tuzishga qaratilgan.
Dastur o'z ichiga nazariy va amaliy bilimlarning kattagina hajmini olgan bo'lib, talabalar tibbiy atamalarni keyingi kurs maxsus fanlarda qo'llash, tushunish va tadbiq etishda yordam beradi.

Modul bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar:
1-semestr
Talaba:
- lotin tili va tibby terminologia modulining hususiyatlari haqida tasavvurga ega bo'lishi;
- grammatika elementlari (tibbiy atamashunoslikda qo'llaniladigan ot va sifatlarning turlanishi, moslashuv dastur bo'yicha fe'l, old qo'shimchalar, son va sifatdosh)ni;
- faol so'z boyligi tarzida 1000-1200 ta so'z va so'z yasash birliklarini bilishi va ulardan foydalana olishi;

- lotin tilida o'qish va yozish;
- tibbiy-anatomik, klinik, farmatsevtik atamalarni, aforizmlarni lotin tiliga va lotin tilidan tarjima qilish;

2-semestr:
- TElar bo'yicha klinik atamalarni tuzish va umumiy mazmunini aniqlovchi topshiriqlarni bajarish;
- asosiy mazmunni bildiruvchi ma'noli qismlarga ajratish;
- farmatsevtik atamalarni tuza bilish;
- retseptlarni savodli yozish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;
- atamalarni to'g'ri talaffuz qilish;
- ixtiyoriy tibbiy atamalarni tuza olish va tushuntira bilish;
- retseptlarni tez va savodli yoza olish.
- bilim va ko'nikmalar keyingi kurslarda mazkur modulni davomli o'zlashtirish jarayonida mustahkamlanadi va malakalariga ega bo'lishi kerak.

Amaliy mashg'ulotlarning ro'yhati

Fonetika
Anatomik atamalar
Klinik atamalar
Farmatsevtik atamalar
Retseptura

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'limi mashg'ulotlar ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar amaliy mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar, keys orqali yanada boyitadilar. darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini bilib olishga, tarqatma materiallardan qidirish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini yozish, masalalar echish, mavzular bo'yicha taqdimotlar va ko'rgazmali qurollar tayyorlash, normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanish va boshqalar tavsiya etiladi.

II. Asosiy qism (amaliy mashg'ulotlar)

III. Modul tarkibiga lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o'rganishning barcha kompetenciyalari kiradi:

Lotin tili va tibbiy terminologiya fanida o'tkaziladigan amaliy mashg'ulot mavzulari tibbiyot yo'nalishidagi ta'lim sohalari doirasida modulning asosiy talablariga moslashtirilgan tanlab olinadi.

Medicina institumizda lotin tili va tibbiy terminologiya fani 1-2-semestr davomida o'qitiladi va ushbu na'munali modul dasturga asosan ishchi modul dasturi ishlab chiqiladi va mavzular shu dasturda semestrlar kesimida batafsil ku`rsatiladi. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish, o'tkazish va talabalarning modulni o'zlashtirganliklarini baholashda til egallashning xalqora e`tirof etilgan me`zonlariga amal qilinadi:

Amaliy mashg'ulot mavzulari:

Semestr 1

1-mavzu: Tibbiy terminologiyaga kirish. Lotin alifbosi. Unli va undosh xarflar.
2-mavzu: Diftong va difgraflar.Xarf birikmalari.
3- mavzu: Urg'u qo'yish qoidalari.
4-mavzu: Ot: Grammatik kategoriyalar,lug'at shakli haqida tushincha,otlarning turlanishi,rodini aniqlash.
5-mavzu: Sifat: Grammatik kategoriyalar.Lug'at shakli. Sifatlarning 1-2- guruhi.
6-mavzu: Moslashmagan va moslashgan aniqlovchi ishtirokida anatomik terminlar. Murakkab anatomik atamalar strukturasi.
7-mavzu: Sifat darajalari:Qiyosiy daraja,yasalishi va turlanishi,qushimchalari.
8-mavzu: Orttirma daraja.
9-mavzu: Otlarning 3- turlanishi. Genus masculinum.
10-mavzu: Genus femininum.
11-mavzu: Genus neutrum.
12-mavzu: Ot va sifatlarning bosh va qaratqish kelishik qo'shimchalari ko'plikda.
13-mavzu: Nom.Plur va Gen.Plur.da. anatomic terminlar.
14-mavzu: Sonlar: Tartib va sanoq sanlar. Lotin va grek son oldi qo'shimchalari .
15-mavzu: Anatomik terminologiya bo'yicha yakuniy mashg'ulot.

Semestr 2

1-mavzu: II.Bo'lim. Klinik terminologiyaga kirish. Klinik atamalar yasash usullari. Suffiksatsiya.
2-mavzu: Prefiksatsiya usuli.
3-mavzu: Klinik terminlar yasovchi atama elementlar. A'zo va tana qismlarini ifodalovchi yunon-lotin dubletlari. Ilmni, fanni, diagnostik usullarni, davolashni, iztirobni, kasalliklarni ifodalovchi yunon atama-elementlar
4-mavzu: Yunon-lotin dubletlari. Organdagi va to'qimadagi patologik o'zgarishlarni,terapevtik va xirurgik usullarni ifodalovchi yunon atama-elementlari.
5-mavzu: Yunon-lotin dubletlari va yakka AElar. To'qimalar, organlar, suyuqliklar, sekretlar, jins hamda yoshni ifodalovchi yunon-lotin dubletlari. Funktional va patologik xolat hamda jarayonlarni ifodalovchi yakka AElar.
6-mavzu: Yunon-lotin dubletlari va yakka AElar. Turli fizik xususiyat, sifat, munosabat va boshqa belgilarni ifodalovchi yakka AElar.
7-mavzu: Klinik terminologiya bo'yicha yakuniy dars. Kollokvium.
8-mavzu: III.Bo'lim. Farmatsevtik terminologiyaga kirish. Dorivor moddalarning trivial nomlari. Tarkibiy qismlar. Dori shakllari. Farmatsevtik terminlar strukturasi.
9-mavzu: Fe`l va uning grammatik kategoriyalari. Standart retseptura formulirovkalari fe`llar bilan
10-mavzu: Farmatsevtik terminlarni va tarkibiy qismlarni ishlatilishini

mustahkamlash.
11-mavzu: Standart retseptura formulirovkalari ko'makchilar bilan.
12-mavzu: Retsept strukturasi. Retsept yozish qoidalari. Tabletka, shamchalar va ko'z plyonkalarini yozishda tushum kelishigini qo'llanilishi.
13-mavzu: Retsepturada kimyoviy elementlar. Kislotalar. Oksidlar. Tuzlar.
14-mavzu: Retseptdagi asosiy qisqartmalar.
15-mavzu: Farmatsevtik terminologiya bo'yicha umumlashtirilgan mashg'ulot.

III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzular ro'yxati :

1. Lotin tili tarixi
2. Lotin terminologiyasi asoschilari
3. Gippokratning tibbiyotdagi roli
4. Rim kalendari
5. Vizantiya tibbiyotida numizmatika
6. Tibbiyot va san'at
7. Tibbiyot emblemalari.
8. Tibbiyotda lotin- yunon mifologiyalari
9. Lotin iboralarining xayotimizning barcha jabhalarida tutgan o'rni
10. Kadimigi Rim faylasuflari, yozuvchilari va shifokorlari
11. Rim va Gretsiyada davolashning qadimiy usullari
12. Qadimgi Gretsiya va Rimda jarrohlik usullari
13. Qadimgi Gretsiyada kosmetologiyaning qo'llanilishi.
14. Zamonaviy kosmetologiya
15. Retsept tarixi
16. Dorivor o'simliklar
17. Klinik iboralar va atamalar
18. Zamonaviy tillarda lotinshunoslik.

	IV. Ta'lim natijalari (Kasbiy kompetenciyalar) Talaba bilishi kerak: • o'rganiliyotgan modulning fonetik va grammatik qonuniyatlari; • faol so'z boyligi tarzida 1000-1200 ta leksik va so'z yasash birliklarini bilishi va ulardan foydalana olishi; • lotin tilida o'qish va yozish; • tibbiy-anatomik, klinik, farmatsevtik atamalarni, aforizmlarni lotin tiliga va lotin tilidan tarjima qilish; • farmatsevtik atamalarni tuza bilish; • retseptlarni savodli yozish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; • atamalarni to'g'ri talaffuz qilish; • ixtiyoriy tibbiy atamalarni tuza olish va tushuntira bilish; • retseptlarni tez va savodli yoza olish; • bilim va ko'nikmalar keyingi kurslarda mazkur fanni davomli o'zlashtirish jarayonida mustahkamlanadi va malakalariga ega bo'ladi.
3.	**V. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** Modulni o'qitishda shaxsga yonaltirilgan ta'lim metodi va lotin tilini o'qitishga kommunikativ yondashuvdan maksimal foydalanish talab etiladi. Mashg'ulotlarda darslik va o'quv qo'llanmalaridan tashqari uatentik materiallar:audio,video internet manbalardan, interaktiv usullarni qo'llangan holda aqliy hujum, keys-stadi, prezentatsiya medotlaridan keng foydalaniladi.
4.	**VI. Kreditni olish uchun talabalar:** Talaba o'rganilayotgan fanni kurslar kesimida talab etilgan darajada o'zlashtirib borishi shart. Jumladan, joriy nazoratda auditoriyada bajariladigan mashq va topshiriqlar, portfolio, kundalik, prezentatsiyalar tayyorlashda faol ishtirok etishi, yakuniy nazoratda yozma va og'zaki turdagi vazifalarni bajarishi, mustaqil ta'lim uchun berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida bajarishi lozim.
5.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Rustamova S.Sh., Saydullaeva M.A., Abdullaeva R.M. Lotin tili va tibbiy terminologiya. Darslik. Toshkent. 2017yil. 2. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. Учебник. Москва. 2007 г. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 1. Xodjayva L.U., Zohidova X.A., Rahmatullayva Z. Z. Lotin tili. Darslik. Andijon. 2005 y. 2.Kondratyev D., Vylegzhanina O., Knyazeva J., Latin and Fundamentals of Medical Terminology. Гродно. 2005 г. 3. Бондаренко М. А. Латинский язык и основы медицинской терминологии. Учебник. Киев. 2007 г. 4. Turdiyeva K., Hamraqulova M., Berezovskaya R., Mahkamov M. Tibbiy terminologiya bo'yicha o'quv qo'llanma. Toshkent. 2018 y. 5. Turdiyeva K., Berezovskaya R., Hamraqulova M., Mahkamov M. Tibbiy terminologiya bo'yicha o'quv qo'llanma. Toshkent. 2016y. 6. Словарь латино-греко-русско-англо-узбекских медицинских терминов. Агентство по интеллектуальной собственности Республики Узбекистан DGU 04860. Ташкент. 2017 **Internet saytlari:** www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. www.lex.uz– O'zbekistonRespublikasiQonunhujjatlarima'lumotlarimilliybazasi. www.tma.uz www.ziyonet.uz www.info@tma.uz www.info @minzdrav.uz https://books.google.co.uz http://latin-online.ru/sbornik/ www.meddean.luc.edu http://knigi.tor2.org/ www.moodle.sammi.uz http://elib.bsu.by/ http://www.gumer.info/ http://sovtor.org/
6.	Qoraqalpog'iston tibbiyot institutida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
7.	**Modul uchun ma'sul:** Sh.A.Tureshova - "O'zbek tili, adabiyoti, tillar va ijtimoiy fanlar" kafedrasi assistent o'qituvchisi
8.	**Taqrizchilar:** D.Berdimuratov PhD. QMU chet tillar fakulteti nemis tili va adabiyoti kafedrasi mudiri A.Djumamuratov QMU chet tillar fakulteti nemis tili va adabiyoti kafedrasi katta o'qituvchisi